

ISSN 2080-1807

TORUŃSKIE STUDIA BIBLIOLOGICZNE
2019, nr 2 (23)

Sławomir Stępski*

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

e-mail: sstepski@doktorant.umk.pl

Dostęp do informacji w językach migowych w programach telewizyjnych publicznych nadawców usług medialnych w UE – przyczynek do badań

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TSB.2019.015>

STRESZCZENIE: Artykuł omawia możliwości dostępu do informacji przez osoby głuche zamieszkałe w krajach Unii Europejskiej w ich pierwszych językach, tj. językach migowych poszczególnych krajów wspólnoty. Najpopularniejszą systematykę wad słuchu (wg BIAP) zestawiono z opisem możliwości potencjalnej recepcji informacji telewizyjnej w językach migowych. Wymieniono kraje Unii oraz poszczególnych publicznych nadawców krajowych. Opisano kryterium doboru programów do analizy oraz wyszczególniono cechy, pod względem których dane programy zostały przeanalizowane. Część zasadniczą artykułu stanowią charakterystyki nadawcy/ów każdego kraju pod względem rodzaju dostępnych w językach migowych programów, ich przeznaczenia, źródła języka migowego i sposobu emisji.¹

SŁOWA KLUCZOWE: dostępność, język migowy, telewizja, media publiczne, głusi, głuchota, niepełnosprawność słuchu, Unia Europejska, nadawcy, programy telewizyjne.

* Uczestnik studiów doktoranckich z zakresu bibliologii i informatologii, prowadzonych na Wydziale Filozofii i Nauk Społecznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

Wstęp

Oczywistym wydaje się być stwierdzenie, że status i sytuacja osób z niepełnosprawnościami, zarówno w Polsce, jak i w Unii Europejskiej (zwłaszcza w jej zachodniej części), powoli, ale stabilnie, poprawia się. Nie budzi już zdziwienia fakt, że na co dzień dzielimy przestrzeń z osobami poruszającymi się na wózkach inwalidzkich, osobami niewidomymi czy osobami z niepełnosprawnością intelektualną. Nie istnieje również żaden znaczący społeczny opór wobec dostosowywania przestrzeni do ograniczeń spowodowanych przez różnego rodzaju niepełnosprawności (np. pochylnie dla wózków inwalidzkich, tyflografika, systemy komunikacji obrazkowej).

Wymienione przykłady niepełnosprawności (i wiele innych) łączą jedno – z osobami nimi dotkniętymi większościowa społeczność porozumiewa się (czasem pod pewnymi warunkami) w fonicznym (mówionym, dźwiękowym) języku otoczenia, zatem w Polsce – w języku polskim. Niska jest jednak świadomość w zakresie tego, że istnieje charakterystyczna niepełnosprawność, która uniemożliwia biegłe lub nawet średnie opanowanie języka fonicznego (dalej: JF) oraz warunkuje korzystanie z całkowicie odrębnego języka jako pierwszego oraz wykształcenie się osobnej kultury. Niepełnosprawnością tą jest głuchota interlingwalna lub prelingwalna (czyli taka, która nastąpiła w trakcie lub przed opanowaniem języka), a odrębnym językiem (w przypadku Polski) – polski język migowy (dalej: PJM).

Ograniczenia przy opanowywaniu JF (również w formie pisanej) w sporym stopniu uniemożliwiają tym osobom korzystanie z mediów zarówno analogowych, jak i elektronicznych (zwłaszcza telewizji) w ich formach tradycyjnych, zmuszając do ograniczenia się do treści, które nadawcy dostarczają w języku migowym (dalej: JM). Dostęp do mediów opartych na tekście (gazety, czasopisma, Internet) ograniczony jest z powodu w/w ograniczeń w znajomości JF. Dostęp do medium dźwiękowego jest utrudniony podwójnie – zarówno wadą słuchu, jak i ograniczeniem językowym. Przy mediach audiowizualnych mają głusi co prawda dostęp do elementów wizualnych, ale pełne zrozumienie treści jest możliwe tylko

przy dostępie do ścieżki dźwiękowej – problem jest zatem ten sam, co przy medium opartym wyłącznie na dźwięku¹.

Niniejszy artykuł stanowi przyczynek do badań, które koncentrują się na architekturze informacji adresowanej do osób głuchych z wykorzystaniem języków migowych, prezentowanej w programach ogólnokrajowych nadawców publicznych w Unii Europejskiej. Tekst stanowi podsumowanie pierwszego etapu badań, których celem była analiza praktyk nadawców publicznych w zakresie udostępniania informacji osobom głuchym w językach migowych, rozpoznanie tytułowej oferty oraz próba ich charakterystyki.

Analiza tytułowych programów stanowi fundament bardziej szczegółowych badań nad obecnością JM w telewizji, która w przeciwieństwie do obecności napisów dla niesłyszących i audiodeskrypcji jest niemal niezbadana, a tyczy się, jak wspomniano wcześniej, grupy osób z najwęższym dostępem do źródeł informacji – zarówno ze względu na brak słuchu, jak i niemożność lub znacznie ograniczone kompetencje w zakresie rozumienia standardowych tekstów zapisanych w języku fonicznym.

Systematyka wad słuchu i znajomość JF i JM a recepcja telewizji

Osoby z wadą słuchu można postrzegać pod względem dwóch głównych kryteriów – stopnia ubytku słuchu oraz języka (JF czy JM), którym się posługują jako pierwszym (co pośrednio łączy się z okresem życia, w którym ubytek słuchu się pojawił). Stopień ubytku słuchu określa się obecnie najczęściej na podstawie klasyfikacji BIAP (Międzynarodowego Biura Audiofonologii), która wyróżnia cztery stopnie uszkodzenia słuchu: lekki

¹ Zob. np. P. Kowalski, A. Sacha, M. Szczygielska, III. *Dostępność*, [w:] *Sytuacja osób głuchych w Polsce. Raport zespołu ds. g/Głuchych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich*, Warszawa 2014, s. 36–70; M. Szczygielska, *Dostępne multimedia*, Warszawa 2016; F. Czech, B. Kosiński, E. Mazurek i in., *Nie bądź Głuchy na kulturę. Raport Finalny. Analiza szans i barier uczestnictwa osób głuchych w życiu artystyczno-kulturalnym w Polsce*, Kraków 2014, s. 54–58.

(ubytek powyżej 20 do 40 dB), umiarkowany (powyżej 40 do 70 dB), znaczny (powyżej 70 do 90 dB) oraz głęboki (powyżej 90 dB)².

Uszkodzenie słuchu w stopniu **lekkim** nie utrudnia wypełniania ról społecznych. Osoba dotknięta takim stopniem uszkodzenia co najwyżej ma trudności z identyfikacją niektórych głosek, słuchaniem w dużym hałasie bądź z dużej odległości. Nie korzysta ona z aparatów słuchowych ani innych form interwencji medycznej. Osoby takie nazywa się *lekko niedosłyszącymi*³. Pierwszym językiem takiej osoby będzie JF. Można również bez wątpienia dodać, że konsumuje ona treści telewizyjne w standardowy sposób, bez wykorzystywania udogodnień ze strony nadawcy (napisów lub JM).

Umiarkowany stopień uszkodzenia słuchu ogranicza odbiór mowy do korzystnych warunków akustycznych. Mowa rozwija się przy takim uszkodzeniu spontanicznie, przy czym konieczne jest zastosowanie aparatów słuchowych, by ułatwić właściwe rozróżnianie głosek JF. Osobę z tym stopniem uszkodzenia słuchu nazywa się *niedosłyszącą* lub *słabosłyszącą*⁴. Również przy tym stopniu uszkodzenia słuchu pierwszym językiem będzie JF. U dotkniętych mogą wystąpić trudności z korzystaniem z treści telewizyjnych, ale osoba z ww. uszkodzeniem będzie najwyżej używać napisów dla niesłyszących (jeśli są dostępne), a nie JM.

Przy **znacznym** stopniu uszkodzenia słuchu mowa nie rozwija się spontanicznie nawet przy użyciu aparatów słuchowych. Osoba z takim stopniem uszkodzenia słuchu będzie się wspomagać odczytywaniem mowy z ruchu warg. Powinna być objęta wczesną rehabilitacją logopedyczną oraz kształceniem integracyjnym lub specjalnym. Ludzi takich określa się jako *głuchych* bądź *głuchoniemych*⁵, przy czym to drugie określenie jest obecnie niezalecane i uważane przez środowisko osób głuchych za obraźliwe⁶. Niełatwo zdecydowanie stwierdzić, który język w takiej sytuacji zostanie pierwszym. Zwłaszcza w przypadku kształcenia specjalnego wzrasta prawdopodobieństwo, że wśród rówieśników opanowany

² B. Szczepankowski, *Niesłyszący – głusi – głuchoniemi. Wyrównywanie szans*, Warszawa 1999, s. 31.

³ Tamże.

⁴ Tamże.

⁵ Tamże, s. 32.

⁶ D. Podgórska-Jachnik, *Głusi. Emancypacje*, Łódź 2013, s. 109.

zostanie JM, co stworzy potencjalnego konsumenta treści telewizyjnych w tym języku dostępnych. Przy kształceniu integracyjnym prawdopodobieństwo obecności rówieśników znających JM jest niższe, a więc i tak podstawą będzie JF, nawet jeśli nie będzie znakomicie opanowany.

W sytuacji wystąpienia najcięższego, **głębokiego** stopnia uszkodzenia słuchu nie ma innej możliwości niż objęcie dotkniętej tym uszkodzeniem osoby kształceniem specjalnym⁷, gdzie prawdopodobieństwo opanowania JM wśród rówieśników jest niemal stuprocentowe, natomiast JF jest językiem drugim, najczęściej słabo opanowanym. Bez wątplenia jest to sytuacja, gdzie dochodzi do powstania konsumenta treści telewizyjnej w JM.

Jak już wspomniano, ustabilizowanie się JF lub JM jako języka pierwszego nie zależy tylko od stopnia uszkodzenia słuchu, ale także od okresu życia pojawienia się takiego uszkodzenia. Znaczące problemy z opanowaniem JF rozpoczynają się na poziomie uszkodzenia słuchu na poziomie znacznym, tj. na poziomie osoby głuchej. Dlatego treści zaprezentowane w niniejszym tekście odnosić się będą do głuchoty prelingwalnej (powstałej przed opanowaniem języka, tj. przed 2–3 rokiem życia), perilingwalnej (przed ok. 3–5 r.ż.) i postlingwalnej (po 5. r.ż.)⁸. W dwóch pierwszych przypadkach rozwój mowy jest znacznie utrudniony, zatem u osób dotkniętych tym rodzajem głuchoty JM będzie językiem pierwszym, będą więc oni potencjalnymi konsumentami treści telewizyjnych w JM. W przypadku trzecim utrzymanie rozwiniętej już mowy będzie na tyle możliwe, że osoby te (zwłaszcza przy wsparciu pisma i nawyków czytelniczych) będą w stanie opanować JF na zadowalającym społecznie poziomie (przynajmniej w piśmie), a JM mogą (ale nie muszą) opanować w okresie późniejszym, poza szkołą, np. z powodów towarzyskich, co również może prowadzić do konsumowania treści telewizyjnych w JM⁹.

⁷ B. Szczepankowski, *Niesłyszący...*, s. 32.

⁸ Tamże, s. 38.

⁹ Autor tekstu był świadkiem korzystania z JM w telewizji przez osoby funkcjonalnie niedosłyszące/słabosłyszące – ze względu na brak napisów przy interesujących je transmisjach, mogły one wykorzystać wtórną znajomość JM w celu uzyskania informacji.

Programy telewizyjne a głusi i język migowy

Autor, dobierając programy telewizyjne do analizy, kierował się podstawowym kryterium – obecnością JM w danym programie. Zatem przeciwstawić musimy sobie materiały, które zawierają JM lub go nie zawierają. Te drugie leżą poza zainteresowaniami zarówno piszącego te słowa, jak i użytkowników JM.

Programy z JM zostały przeanalizowane wg następujących cech:

- 1) Pierwszą cechą było to, czy dany program w JM jest przeznaczony specjalnie dla osób głuchych¹⁰, czy jest to program dla całej społeczności, ale zaopatrzony dodatkowo w przekaz w JM.
- 2) Drugą cechę stanowiło źródło JM w danym utworze – zdaniem autora należy przeciwstawiać sobie treści przekazywane za pośrednictwem prezentera głuchego (w domyśle: głuchego z głuchej rodziny, biegle władającego JM) oraz treści, do których dołączone jest tłumaczenie na język migowy, wykonywane przez słyszącego tłumacza¹¹.
- 3) Trzecią cechą był sposób nadawania programu z JM, których zaobserwowano cztery. Pierwszy to nadawanie danej treści z JM w tym miejscu, gdzie program ogląda również społeczność większościowa (dalej: na jednej antenie). Drugi to równoległe nadawanie danej treści równocześnie na dwóch kanałach telewizyjnych, na jednym z których nadawana jest wersja z JM (dalej: na dwóch antenach). Trzeci to nadawanie danego programu na dwóch antenach, gdy wersja z JM emitowana jest na kanale specjalnie przeznaczonym dla osób głuchych i JM. Czwarty, ostatni sposób to symultaniczne nadawanie danej treści zarówno na „pierwotnym” kanale telewizyjnym jak i w formie strumienia zaopatrzonego w JM, dostępnego wyłącznie przez Internet.

¹⁰ Zob. np. listę programów nt. osób głuchych: *Deaf Issues* [dostęp 15 marca 2019] [w:] *Sign Language Television...* Dostępny w World Wide Web: <http://tv.signlangtv.org/shows/genres/deaf-issues/>.

¹¹ *Modes of Presentation* [dostęp 15 marca 2019] [w:] *Sign Language Television...* Dostępny w World Wide Web: <http://tv.signlangtv.org/sign-language-tv-shows-by-mode-list/>.

Nadawcy publiczni w Unii Europejskiej

W dalszej części artykułu zaprezentowano wykaz krajów Unii Europejskiej i nazw nadawców ogólnokrajowych, których programy zostały przeanalizowane, celem określenia praktyk nadawców w zakresie prezentowania treści w JM. Przy niektórych krajach, zwłaszcza wielojęzycznych, został wymieniony więcej niż jeden nadawca, co wyjaśniono w przypisach. Dla uproszczenia i ujednoczenia przekazu zostaną wymienione tylko skróty nazw, bez ich rozwinięć. Badania przeprowadzone zostały pomiędzy 11 a 17 marca 2019 r., choć nie bez znaczenia dla sprawności ich przeprowadzenia było doświadczenie autora w zakresie katalogowania takich programów¹².

Unia Europejska została wybrana na obiekt badań ze względu na to, iż jest to organizacja z wielkimi ambicjami co do poprawy warunków życia osób niepełnosprawnych¹³ oraz koegzystują tam państwa, które przystąpiły do niej w różnym czasie, a zatem mogą być na różnych etapach przy wdrażaniu dostępności (również w zakresie obejmującym tematykę niniejszego artykułu).

W Unii Europejskiej języki migowe mają swoje miejsce w legislacji. Język migowy jest jednym ze „środków pozwalających na osiągnięcie dostępności” wymienionych w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/13/UE z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych (dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych)¹⁴. Tłumaczenie na język migowy jest też jedną z „usług umożliwiających dostęp do audio-

¹² *Sign Language Television for the Deaf* [online], compiled, written and developed by Sławomir Stępski, 2013–2019 [dostęp 15 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <http://signlangtv.org/>.

¹³ Zob. *Osoby niepełnosprawne* [online] [dostęp 27 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=pl&catId=1137>.

¹⁴ *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/13/UE z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych (dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych)* [dostęp 19 lipca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32010L0013&from=pl>.

wizualnych usług medialnych”, wymienionych w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług¹⁵. Mimo licznych transpozycji w/w dokumentów na legislacje poszczególnych krajów UE, ich oddziaływanie może w praktyce okazać się znikome ze względu na ich ogólny charakter – nie definiują one np. minimalnej ilości czasu przeznaczanego na usługi medialne w jakiegokolwiek skali. Szczegółowa analiza miejsca i sytuacji języków migowych w ramach legislacji poszczególnych krajów winna być zagadnieniem poruszonym w osobnym opracowaniu.

- 1) Austria – ORF,
- 2) Belgia – RTBF i VRT¹⁶,
- 3) Bułgaria – BNT,
- 4) Chorwacja – HRT,
- 5) Cypr – CYBC,
- 6) Czechy – ČT,
- 7) Dania – DR i TV2¹⁷,
- 8) Estonia – ERR,
- 9) Finlandia – YLE,
- 10) Francja – France Télévisions,
- 11) Grecja – ERT,
- 12) Hiszpania – RTVE,
- 13) Irlandia – RTÉ,
- 14) Litwa – LRT,
- 15) Luksemburg – RTL,
- 16) Łotwa – LSM,
- 17) Malta – PBS,
- 18) Holandia – NPO,
- 19) Niemcy – ARD i ZDF¹⁸,

¹⁵ *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług* [dostęp 19 lipca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?qid=1563538435317&uri=CELEX:32019L0882>.

¹⁶ RTBF jest francuskojęzycznym nadawcą publicznym w Walonii, natomiast VRT jest flamandzkojęzycznym nadawcą we Flandrii. Poza tym francusko-belgijski język migowy w Walonii i flamandzki język migowy we Flandrii są uważane za odrębne języki.

¹⁷ Dania posiada dwóch ogólnokrajowych nadawców publicznych.

¹⁸ Niemcy posiadają dwóch ogólnokrajowych nadawców publicznych.

- 20) Polska – TVP,
- 21) Portugalia – RTP,
- 22) Rumunia – TVR,
- 23) Słowacja – RTVS,
- 24) Słowenia – RTV Slo,
- 25) Szwecja – SVT,
- 26) Węgry – MTVA,
- 27) Wielka Brytania – BBC,
- 28) Włochy – RAI.

Austriacka ORF zaopatruje w tłumaczenie na austriacki język migowy trzy programy – codzienny główny serwis informacyjny, magazyn o prawach konsumenta (od poniedziałku do piątku) oraz cotygodniowy magazyn o prawach obywatelskich¹⁹. Nie są to zatem specjalne programy dla głuchych, a treści dla ogółu zaopatrzone w tłumaczenie na JM. Programy emitowane są na dwóch antenach, przy czym ciekawym faktem jest to, że ORF jako jedyna w Europie udostępnia programy w JM wyłącznie na antenie dostępnej tylko drogą satelitarną oraz przez sieci kablowe (ORF 2 Europe)²⁰.

Belgijski francuskojęzyczny nadawca RTBF opatruje tłumaczeniem na belgijski francuski język migowy dwa programy – codzienny główny serwis informacyjny²¹ oraz serwis informacyjny dla dzieci i młodzieży. Nie są to specjalne programy dla głuchych. Serwis informacyjny z JM emitowany jest na alternatywnej antenie z godzinnym opóźnieniem, a serwis dla dzieci z JM emitowany jest na tej samej antenie co wersja bez JM, ale również z opóźnieniem (piećdziesięciminutowym). Obserwacja programu telewizyjnego RTBF²² prowadzona od 11 do 17 marca 2019 r. wykazuje, że czasy nadawania ww. powtórek są stałe.

Bułgarski nadawca BNT zaopatruje w tłumaczenie na JM dwa programy – boczne²³ wydanie serwisu informacyjnego (od poniedziałku do

¹⁹ *Barrierefreiheit im ORF* [online] [dostęp 16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://der.orf.at/kundendienst/service/barrierefrei100.html>.

²⁰ Tamże.

²¹ *JT en langue des signes* [online] [dostęp 16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: https://www.rtbef.be/auvio/emissions/detail_jt-en-langue-des-signes?id=18.

²² *Le guide TV des chaînes de la RTBF (La Une, La Deux, La Trois)* [online] [dostęp 11–16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.rtbef.be/tv/guide-tv>.

²³ Wydanie boczne, czyli krótsze i skromniejsze wydanie wiadomości, przeciwsta-

piątku)²⁴ oraz cotygodniowy magazyn poświęcony sprawom osób głuchych²⁵. Przeznaczenie obu programów nie budzi wątpliwości – pierwszy jest przeznaczony dla ogółu, a drugi dla społeczności głuchych. W obu wypadkach jednak źródłem JM jest słyszący tłumacz. Również w obu wypadkach emitowane są one tylko na jednej antenie.

Chorwacki nadawca publiczny HRT udostępnia tłumaczenie na chorwacki język migowy w czterech programach: główny i boczny serwis informacyjny²⁶ (oba emitowane siedem dni w tygodniu), cotygodniowy magazyn o problemach rodziny i osób niepełnosprawnych²⁷ oraz niedzielną mszę świętą katolicką²⁸. Większość ww. programów jest przeznaczona dla ogółu, tylko w niektórych wydaniach magazynu dla niepełnosprawnych można odnaleźć tematykę głuchych. We wszystkich przypadkach JM zapewnia słyszący tłumacz. Główny serwis informacyjny emitowany jest na dwóch antenach, boczny – na jednej. Tak samo jest z pozostałymi programami.

Cypryjski nadawca CYBC tłumaczy na cypryjski język migowy jedno wydanie wiadomości od poniedziałku do piątku²⁹. Jest to program dla ogółu odbiorców, a źródłem JM jest słyszący tłumacz. Program emitowany jest na jednej antenie.

wiane wydaniu głównemu, zazwyczaj krótsze (10–15 min.), emitowane w porach mniejszej oglądalności. Zob. np. „*Wiadomości*” *nie zmniejszą liczby wydań* [online] [dostęp 27 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.centruminformacji.tvp.pl/15791841/wiadomosci-nie-zmniejsza-liczby-wydan>.

²⁴ *Епизо̀диотПосвета иу нас* [online] [dostęp 16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://bnt1.bnt.bg/bg/s/issue/po-sveta-i-u-nas>.

²⁵ *Специализиранопредаванезахора с увреденслух* [online] [dostęp 16 marca 2019] <https://www.bnt.bg/bg/a/spetsializirano-predavane-za-hora-s-uvreden-sluch>.

²⁶ *HRT: Dnevnic i HRT-a pristupačnijiosobamaoštećenasluha* [online] [dostęp 16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.hrt.hr/274069/od-iduuceg-tjedna-dnevnic-hrt-a-pristupačniji-osobama-ostecena-sluha>.

²⁷ *Normalan Život* [online] [dostęp 16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://hrti.hrt.hr/videostore/movies?catalogueReferenceId=normalanzivotmmag>.

²⁸ *Misa* [online] [dostęp 16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://hrti.hrt.hr/videostore/movies?catalogueReferenceId=misareligija>.

²⁹ *Ειδήσειςστις 18:00* [online] [dostęp 16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <http://cybc.com.cy/video-on-demand/%cf%81%ce%b9%ce%ba-1/%ce%b5%ce%b9%ce%b4%ce%ae%cf%83%ce%b5%ce%b9%cf%82-%cf%83%cf%84%ce%b9%cf%82-1800/>.

Českátelevize oferuje głuchym telewidzom, korzystającym z czeskiego języka migowego, siedem dni w tygodniu wydanie wiadomości w JM z głuchymi presenterami³⁰. Od poniedziałku do piątku dostępne w JM po trzy boczne wydania wiadomości³¹, dwie bajki dla dzieci³² oraz magazyn dla pań³³. W cyklu tygodniowym oferowany jest magazyn kulturalny³⁴, sportowy talk-show³⁵ oraz program opowiadający o kulisach pracy dziennikarzy sportowych³⁶. W cyklu dwutygodniowym nadawany jest magazyn poświęcony sprawom osób głuchych³⁷. Większość programów przeznaczona jest dla ogółu, oprócz serwisu informacyjnego z presenterem głuchym i magazynu poświęconego ich sprawom. Oprócz wymienionych dwóch programów, przekaz JM zapewnia słyszący tłumacz. Większość programów (oprócz jednej z bajek) jest emitowana na jednej antenie.

Duńskie DR i TV2 oferują użytkownikom duńskiego języka migowego przez siedem dni w tygodniu dwa główne wydania wiadomości (jedno zaczerpnięte z DR i jedno z TV2), istnieje również program informacyjny nadawany w uproszczonym języku duńskim, a również dodatkowo tłumaczony na duński język migowy³⁸. Od poniedziałku do piątku dostępny jest

³⁰ *Zprávy v českémznakovémjazyce* [online] [dostęp 16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097176961-zpravy-v-ceskem-znakovem-jazyce/>.

³¹ *Zprávy v 16* [online] [dostęp 16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10253214196-zpravy-v-16/219411016000315/>; *Zprávy* [online] [dostęp 16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1178166846-zpravy/219411017000315/>; *Zprávy* [online] [dostęp 16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1178166846-zpravy/219411017300315/>.

³² *Kouzelnáškolka* [online] [dostęp 16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://decko.ceskatelevize.cz/kouzelná-skolka>. Brak JM w archiwum.

³³ *O pořadu – Sama doma* [online] [dostęp 16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1148499747-sama-doma/5605-o-poradu/>.

³⁴ *ArtZóna* [online] [dostęp 16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/12072033166-artzona/>.

³⁵ *Téma pro hosty ČT sport* [online] [dostęp 16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10127554193-tema-pro-hosty-ct-sport/>.

³⁶ *Čtyřka sport* [online] [dostęp 16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10326274735-ctyrka-sport/219471290240011/>.

³⁷ *Televizní klub neslyšících* [online] [dostęp 16 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/>.

³⁸ *Ligetil Nyheder pa tegnsprog* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.dr.dk/tv/se/ligetil-nyheder-pa-tegnsporg/ligetil-nyheder-pa>

również talk-show³⁹. Oprócz tego obejrzyć można cztery cotygodniowe magazyny z DR, poświęcone sprawom międzynarodowym, kulturze, sprawom społeczności lokalnych i zdrowiu⁴⁰. Co tydzień emitowany jest również program poświęcony sprawom osób głuchych⁴¹. Większa część programów jest poświęcona sprawom ogółu i dla niego jest przeznaczona. Wyjątkiem jest magazyn o sprawach osób głuchych. W większości przypadków źródłem JM jest tłumacz słyszący, oprócz wspomnianego magazynu o sprawach osób głuchych. Ten ostatni jest jedynym programem nadawanym na dwóch antenach, ale z JM. Reszta programów jest nadawana na dwóch antenach, przy czym drugą jest specjalny kanał dla JM, emitowany w ramach kanałów lokalnych oferowanych przez TV2 od godz. 17 do 21⁴².

Estońska ERR oferuje głuchym Estończykom jedno wydanie wiadomości z prezenterem głuchym, emitowane siedem dni w tygodniu⁴³. Jest to program przeznaczony dla głuchych, dostępny na jednej antenie.

W Finlandii YLE proponuje użytkownikom fińskiego języka migowego codzienne wydanie serwisu informacyjnego z prezenterem głuchym⁴⁴ oraz cotygodniowe podsumowanie wydarzeń, również z prezenterem głuchym⁴⁵. Oba programy przeznaczone są dla społeczności głuchych. Źródłem JM jest prezenter głuchy. Opisane programy dostępne są tylko na jednej antenie.

France Télévisions emituje dla głuchych Francuzów codziennie pięć krótkich wydań wiadomości⁴⁶, raz w tygodniu program poświęcony pracy

-tegnsprog-3/ligetil-nyheder-pa-tegnsprog-2018-12-28/SignLanguage#!/,assetType=SignLanguage

³⁹ *Tegnsprogstolkning* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.dr.dk/service/tilgaengelighed/tegnsprog/tegnsprogstolkning>.

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ Tamże.

⁴² Tamże.

⁴³ *Aktuaalneaamera (viipekeeles)* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://etv2.err.ee/915415/aktuaalne-kaamera-viipekeeles>.

⁴⁴ *Yle Uutisetviittomakielellä* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://areena.yle.fi/1-3253227>.

⁴⁵ *Yle Uutiset Viikkoviittotuna* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://areena.yle.fi/1-3239267>.

⁴⁶ *Programme TV (langue des signes)* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sourds.net/programme-tv-langue-des-signes/>.

francuskiego parlamentu i również raz w tygodniu magazyn poświęcony sprawom osób głuchych⁴⁷. Serwisy informacyjne i program parlamentarny są przeznaczone dla ogółu, natomiast wspomniany magazyn – specjalnie dla osób głuchych. W przypadku serwisów i programu parlamentarnego, JM pochodzi od słyszącego tłumacza, w przypadku magazynu – od prezentera głuchego. Wszystkie ww. programy emitowane są na jednej antenie.

Grecki nadawca publiczny ERT udostępnia odbiorcom greckiego języka migowego codziennie dwa wydania wiadomości – boczne⁴⁸ i główne⁴⁹. Są to programy o przeznaczeniu ogólnym. Źródłem JM są tłumacze słyszący. Wydanie boczne emitowane jest na jednej antenie, wydanie główne – na dwóch antenach.

RTVE, nadawca publiczny w Hiszpanii, oferuje przez siedem dni w tygodniu dwa wydania wiadomości, trzecie oferowane jest codziennie oprócz niedziel⁵⁰. Oprócz tego, istnieje cotygodniowy magazyn przeznaczony dla osób głuchych⁵¹. Serwisy informacyjne są programami przeznaczonymi dla ogółu, natomiast wspomniany magazyn jest programem utworzonym specjalnie dla głuchych. W serwisach źródłem JM jest tłumacz słyszący, a w magazynie prezenterzy głusi. Serwisy emitowane są na dwóch antenach, magazyn – na jednej.

Irlandzka RTÉ oferuje użytkownikom irlandzkiego języka migowego codzienny skrót informacji z prezenterem głuchym⁵² oraz cotygodniową prognozę pogody, również z prezenterem głuchym⁵³. Codziennie emitowana jest również nadawana z tłumaczem czytana bajka dla najmłod-

⁴⁷ *Comment regarder le JT en langue des signes?* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.programme-tv.net/news/evenement/la-tele-et-vous-television/220751-comment-regarder-le-jt-en-langue-des-signes/>.

⁴⁸ *ΑμεΑ* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://webtv.ert.gr/amea/>.

⁴⁹ *ΔΕΛΤΙΑ ΕΙΔΗΣΕΩΝ (ΑΜΕΑ)* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://webtv.ert.gr/category/amea/news-amea/>.

⁵⁰ *Telediario* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.rtve.es/alacarta/videos/telediario/>.

⁵¹ *En lengua de signos* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.rtve.es/alacarta/videos/en-lengua-de-signos/>.

⁵² *News with Signing* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.rte.ie/player/series/news-with-signing/SI0000001209>.

⁵³ *Weather with Signing* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.rte.ie/player/series/weather-with-signing/SI0000002053?epgu-id=IH000367795>.

szych. Oprócz tego, raz w tygodniu (w środowe noce) istnieje pasmo, w którym z tłumaczem JM emitowane są treści różnego rodzaju (np. seriale lub filmy dokumentalne)⁵⁴. Większość programów ma charakter ogólny, tylko krótki skrót informacji i pogoda są programami specjalnymi dla głuchych. Występują programy zarówno tłumaczone jak i takie, gdzie źródłem JM jest prezenter głuchy. Wszystkie programy są emitowane tylko na jednej antenie.

Litewski nadawca publiczny LRT oferuje widzom korzystającym z litewskiego języka migowego codziennie dwa wydania wiadomości – boczne i główne. Oprócz tego, raz w tygodniu obejrzeć można program poświęcony prawom konsumenta⁵⁵. Są to programy przeznaczone dla ogółu. Źródłem JM jest słyszący tłumacz. Wydanie boczne emitowane jest na jednej antenie, główne – na dwóch, magazyn – na jednej.

W ofercie luksemburskiego RTL nie odnaleziono żadnych programów tłumaczonych bądź prezentowanych w JM.

LSM, publiczny nadawca na Łotwie, emituje dla użytkowników łotewskiego języka migowego codziennie jedno wydanie wiadomości z JM⁵⁶ oraz cotygodniowe dwa talk-showy polityczne⁵⁷. Oba programy przeznaczone są dla publiczności ogólnej. W obu przypadkach JM zapewniany jest przez tłumaczy słyszących. Również w obu przypadkach programy emitowane są na jednej antenie.

Publiczny nadawca Malty, PBS, emituje dla korzystających z maltańskiego języka migowego codziennie jedno wydanie wiadomości⁵⁸. Jest to program przeznaczony dla ogółu. JM dostarcza tłumacz słyszący. Program emitowany jest na jednej antenie.

⁵⁴ *RTÉ Access Services* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.rte.ie/tv/programmes/916965-rte-irish-sign-language-schedule/>.

⁵⁵ *Vartotojų kontrolė* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www2.lrt.lt/mediateka/irasas/1013714394/vartotoju-kontrolė>.

⁵⁶ *Nedzirdīgajiem* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://ltv.lsm.lv/lv/dokumentalie/surdo/dienas-zinas/>.

⁵⁷ *Nedzirdīgajiem* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://ltv.lsm.lv/lv/dokumentalie/surdo/intervijas-raidijums-11/>; *Nedzirdīgajiem* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://ltv.lsm.lv/lv/dokumentalie/surdo/tiesa-runa/>.

⁵⁸ *Skeda* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.tvm.com.mt/mt/skeda/>.

Holenderski nadawca publiczny NPO oferuje użytkownikom niemieckiego języka migowego w dni powszednie cztery wydania serwisu informacyjnego⁵⁹ oraz jedno wydanie serwisu informacyjnego dla dzieci⁶⁰. Oba te programy są przeznaczane dla ogółu widzów. W obu JM zapewniany jest przez tłumacza słyszącego. Oba emitowane są na dwóch antenach.

W Niemczech zarówno ARD, jak i ZDF oferują głuchym użytkownikom niemieckiego języka migowego swoje główne serwisy informacyjne (ARD – siedem dni w tygodniu, ZDF – od poniedziałku do czwartku)⁶¹. ARD emituje również co tydzień magazyn poświęcony sprawom osób głuchych⁶². Serwisy informacyjne są programami dla ogółu, a magazyn programem wyspecjalizowanym dla głuchych. Serwisy zaopatruje w JM słyszący tłumacz, natomiast w magazynie mamy do czynienia z prezydentami głuchymi. Serwisy są emitowane na dwóch antenach, a magazyn na jednej.

Telewizja Polska oferuje głuchym widzom w polskim języku migowym cztery serwisy informacyjne (dwa codziennie, dwa od poniedziałku do piątku)⁶³. Oprócz tego, emitowany jest magazyn interwencyjny (również od poniedziałku do piątku)⁶⁴, codziennie nadawany jest sportowy talk-show⁶⁵, a co tydzień – program o sportach osób z niepełnosprawnością⁶⁶. Z powyższą częstotliwością nadawany jest również program refleksji religijnej oraz program poświęcony sprawom osób głuchych⁶⁷.

⁵⁹ *Gidsvoorvandaag* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.npostart.nl/gids>.

⁶⁰ Tamże.

⁶¹ *TV-Programm* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.phoenix.de/tv-programm.html>.

⁶² *Startseite – TV mit Gebärdensprache* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://programm.ard.de/TV/TV-mit-Gebaerdensprache/Startseite>.

⁶³ *Program telewizyjny* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.tvp.pl/program-telewizyjny>.

⁶⁴ *Telekurier* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://poznana.tvp.pl/1710632/telekurier>.

⁶⁵ *Sportowy wieczór* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://sport.tvp.pl/36748004/sportowy-wieczor>.

⁶⁶ *Pełnosprawni* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://sport.tvp.pl/9639153/pelnosprawni>.

⁶⁷ *Spotkania w świecie ciszy* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <http://regiony.tvp.pl/38241178/spotkania-w-swiecie-ciszy>.

Wszystkie programy, oprócz wymienionego jako ostatni programu dla głuchych, są przeznaczone dla ogółu. We wszystkich, oprócz ww. programu, źródło JM stanowi tłumacz słyszący. Wszystkie programy emitowane są na jednej antenie.

RTP, portugalski nadawca publiczny, zaopatruje widzów władających portugalskim językiem migowym codziennie w cztery serwisy informacyjne⁶⁸ i dwa magazyny rozrywkowe⁶⁹ (od poniedziałku do piątku). Są to programy dla widowni ogólnej. JM we wszystkich przypadkach zapewnia słyszący tłumacz. Wszystkie programy emitowane są na jednej antenie.

Nadawca publiczny Rumunii, TVR, proponuje widzom głuchym, znającym rumuński język migowy, dwa serwisy informacyjne (od poniedziałku do piątku)⁷⁰ oraz dwa magazyny poświęcone osobom niepełnosprawnym⁷¹. Oba typy programów przeznaczone są dla ogólnej widowni. W obu JM dostarcza tłumacz słyszący. Wreszcie oba typy ww. programów nadawane są na jednej antenie.

Słoweński nadawca RTV SLO zapewnia głuchym widzom ze znajomością słoweńskiego języka migowego codziennie swój główny serwis informacyjny⁷², dwa cotygodniowe podsumowania wydarzeń tygodnia (krajowych⁷³ i zagranicznych⁷⁴). Co tydzień emitowany jest również serwis informacyjny dla dzieci i młodzieży⁷⁵. Z tą samą częstotliwością nadawany

⁶⁸ *Bom Dia Portugal* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.rtp.pt/programa/tv/p36549>; *Jornal da Tarde* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.rtp.pt/programa/tv/p36551>; *Portugal em Direto* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.rtp.pt/programa/tv/p36552>; *Telejornal* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.rtp.pt/programa/tv/p36548>.

⁶⁹ *Praça da Alegria* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.rtp.pt/programa/tv/p36601>; *Agora Nós* [online] [dostęp 17 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.rtp.pt/programa/tv/p36602>.

⁷⁰ *Program TV* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.tvr.ro/program.html>.

⁷¹ Tamże.

⁷² *Dnevnik z znakovnim jezikom* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: https://4d.rtv slo.si/oddaja/dnevnik_znak/173250402.

⁷³ *Utrip* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: https://4d.rtv slo.si/oddaja/utrip_znak/173250407.

⁷⁴ *Zrcalotedna* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: https://4d.rtv slo.si/oddaja/zrcalo_znak/173250406.

⁷⁵ *Infodrom z znakovnim jezikom* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: https://4d.rtv slo.si/oddaja/infodrom_znak/173250404.

jest również obszerny cotygodniowy reportaż⁷⁶. Również co tydzień emitowana jest dla najmłodszych bajka⁷⁷. Dwa razy w miesiącu nadawany jest magazyn poświęcony problemom osób głuchych⁷⁸. Większość programów (poza magazynem dla głuchych) jest przeznaczona dla ogółu. JM dostarcza w większości przypadków (znów poza magazynem dla głuchych) tłumacz słyszący. Większość programów, poza wspomnianym magazynem, oraz bajki nadawane są na dwóch antenach.

Na Słowacji nadawca publiczny RTVS zapewnia widowni głuchej, używającej słowackiego języka migowego, codziennie krótkie wiadomości w JM⁷⁹ oraz główne wydanie wiadomości⁸⁰. Oprócz tego, co dwa tygodnie nadawany jest magazyn poświęcony problematyce osób głuchych⁸¹. Zarówno krótkie wiadomości, jak i magazyn przeznaczone są dla głuchych, natomiast główne wydanie wiadomości przeznaczone jest dla ogółu. W krótkich wiadomościach i magazynie JM zapewniają prezenterzy głusi, natomiast w wydaniu głównym wiadomości zapewnia go słyszący tłumacz. Krótkie wiadomości i magazyn nadawane są na jednej antenie, natomiast główne wiadomości na dwóch, ale wersję z JM można oglądać tylko w ramach nocnych i porannych powtórzeń.

SVT, szwedzki nadawca publiczny, oferuje publiczności głuchej, znającej szwedzki język migowy, codzienne wydanie wiadomości z prezydentem głuchym⁸². Raz w tygodniu tłumaczone są bajki dla najmłodszych⁸³. Poza tym, dwa razy w tygodniu udostępniane jest pasmo, gdzie emitowane są tłumaczone na JM powtórki różnorodnych programów z całego

⁷⁶ *Tednik z znakovnim jezikom* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: https://4d.rtv slo.si/oddaja/tednik_z_znakovnim_jezikom/173250542.

⁷⁷ *Zgodbe iz školjke* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: https://4d.rtv slo.si/oddaja/zgodbe_iz_skoljke/161851955.

⁷⁸ *Prisluhni motišini* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: https://4d.rtv slo.si/oddaja/prisluhni_motisini/184.

⁷⁹ *Správy RTVS v slovenskomposunkovom jazyku* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.rtv s.sk/televizia/archiv/14009>.

⁸⁰ *Správy RTVS* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.rtv s.sk/televizia/archiv/13986>.

⁸¹ *Televízny klub nepočujúcich* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.rtv s.sk/televizia/archiv/14153>.

⁸² *Nyhetstecken* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.svtplay.se/nyhetstecken>.

⁸³ *TV-Tablå* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.svtplay.se/kanaler/sok?s=teckenspr%C3%A5kstolkat>.

tygodnia⁸⁴, m.in.: talk-show polityczny⁸⁵ i sportowy⁸⁶ czy reportaż o osobach z niepełnosprawnością⁸⁷. Wiadomości z prezenterem głuchym są specjalnie przeznaczone dla społeczności głuchych, a reszta programów przeznaczona jest dla ogółu. Z wyjątkiem wiadomości, w JM zaopatruje programy tłumacz słyszący. Wiadomości emitowane są na jednej antenie, natomiast reszta programów na dwóch antenach, przy czym nie symultanicznie – wersje JM można oglądać w wersji powtórkowej.

Węgierska MTVA emituje dla użytkowników węgierskiego języka migowego od poniedziałku do piątku wiadomości dla dzieci z tłumaczeniem na JM⁸⁸. Jest to program o charakterze ogólnym. JM zapewnia słyszący tłumacz. Program emitowany jest na jednej antenie.

Publiczny nadawca Wielkiej Brytanii, BBC, zapewnia widzom głuchym ze znajomością brytyjskiego języka migowego trzy serwisy informacyjne od poniedziałku do piątku i jeden w soboty i niedziele⁸⁹. Dla najmłodszych raz w tygodniu emitowane są wiersze przetłumaczone na JM, a od poniedziałku do piątku bajki⁹⁰. Raz w miesiącu emitowany jest magazyn poświęcony problematyce społeczności głuchych⁹¹. Serwisy informacyjne przeznaczone są dla widowni ogólnej. Materiały dla najmłodszych oraz magazyn są przygotowane specjalnie dla głuchych. Mimo tego, źródłem JM w większości przypadków (poza magazynem) są tłumacze słyszący. Serwisy informacyjne emitowane są na dwóch antenach, pozostałe programy na jednej.

Tabela 1. Wybrane kryteria, według których opisywani byli nadawcy w przed-

⁸⁴ Tamże.

⁸⁵ *Agenda* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.svtplay.se/video/21255423/agenda/?accessService=signInterpretation&start=auto>.

⁸⁶ *Sportspegeln* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.svtplay.se/video/21255383/sportspegeln/?accessService=signInterpretation>.

⁸⁷ *PK-mannen – teckenspråkstolkat* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://urplay.se/serie/211244-pk-mannen-teckensprakstolkat>.

⁸⁸ *Hetedhétkaland* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.mediaklikk.hu/musor/hetedhet-kaland/>.

⁸⁹ *A day in the life of a BSL Interpreter for BBC News* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bbc.co.uk/blogs/aboutthebbc/entries/d247f773-3ed7-35d8-bcc4-ca8b0b3e4c56>.

⁹⁰ *Something Special* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.bbc.co.uk/cbeebies/shows/something-special>.

⁹¹ *See Hear* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.bbc.co.uk/programmes/b006m9cb/broadcasts>.

stawieniu graficznym

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	%
Austria	Belgia	Bułgaria	Chorwacja	Cypr	Czechy	Dania	Estonia	Finlandia	Francja	Grecja	Hiszpania	Holandia	Irlandia	Litwa	Luksemburg	Łotwa	Malta	Niemcy	Polska	Portugalia	Rumunia	Słowacja	Słowenia	Szwecja	Węgry	Włochy	Zj. Królestwo	
Magazyny poświęcone osobom głuchym																												
	•				•				•									•				•						32
Serwisy informacyjne z prezydentem głuchym																												
					•		•															•						25
Tłumacz słyszący jako źródło JM																												
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	93
Prezenter głuchych jako źródło JM																												
					•		•															•						43
Tłumaczenie głównych wydań serwisów informacyjnych																												
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	36
Tłumaczenie bocznych wydań serwisów informacyjnych																												
	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	57
Bajki i inne programy w JM dla najmłodszych																												
					•																							21
Programy dla młodzieży																												
	•																											
Nadawanie programów na jednej antenie																												
	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	64
Nadawanie programów na dwóch antenach																												
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	46

Źródło: opracowanie własne.

Włoski nadawca publiczny RAI oferuje głuchej widowni, znającej włoski język migowy, codziennie cztery skróty informacji (jeden z każdej ważniejszej anteny)⁹². Są to programy dla widowni ogólnej. JM we wszystkich przypadkach zapewnia słyszący tłumacz. Wszystkie programy emitowane są na jednej antenie.

Podsumowanie

Tylko jedna trzecia nadawców unijnych dostrzega potrzebę informowania, jak wcześniej wspomniano, wyjątkowo zubożonej pod względem informacyjnym społeczności głuchych, nawet jeśli chodzi o ich własne sprawy. Nie lepiej jest z informowaniem głuchych o sprawach ogólnych za pośrednictwem prezentera głuchego – na dostarczanie tego rodzaju informacji zdecydowała się jedynie jedna czwarta nadawców. Ogólnie prezentera głuchego – jako prezentera magazynu lub prezentera wiadomości – można zobaczyć u 40% nadawców. Warto zauważyć, że materiały z prezenterem głuchym najczęściej nie są czystymi przekładami informacji ze „świata słyszących” i pozwalają na pokazanie danej informacji w szerszym kontekście, jakże ważnym przy deprywacji informacyjnej dotyczącej tę społeczność.

Jeśli chodzi o informowanie rozumiane potocznie, tj. udostępnianie programów informacyjnych (poza wyżej wymienionymi serwisami prowadzonymi przez głuchych), to tłumaczone są one na JM u ponad trzech czwartych nadawców. W wypadku jednej trzeciej tłumaczone są wydania główne, w wypadku połowy – wydania boczne. Oba typy serwisów udostępniane są przez niewiele ponad jedną dziesiątą nadawców.

Co się tyczy podgrup głuchych szczególnie narażonych na brak rozwoju i manipulacje, tj. dzieci i młodzieży, sytuacja oferty telewizyjnej nie wygląda najlepiej – bajki i inne treści rozwijające dla najmłodszych oferuje zaledwie jedna piąta nadawców, a programy dla dorastającej młodzieży – tylko jedna dziesiąta.

Techniczne kwestie nadawcze przedstawiają się tak, że prawie dwie trzecie nadawców emituje programy z JM na jednej antenie (tj. nie można

⁹² *Guida TV/Replay* [online] [dostęp 18 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.raisplay.it/guidatv/>.

wybrać wersji bez JM), a na dwóch (gdzie wybór istnieje) – prawie połowa. W trzech krajach (jednej dziesiątej) łączone są oba modele transmisji.

Warto zauważyć, że różnorodność gatunkowa programów z JM w UE jest słaba. Króluje serwis informacyjny. W pojedynczych przypadkach możemy zaobserwować tłumaczoną na JM publicystykę, sport, rozrywkę lub programy dotyczące się problematyki osób z niepełnosprawnością. Brak jednak wyraźnej tendencji do dostarczania w JM treści spoza gatunków „oczywistych”.

Bibliografia*

Czech Franciszek, Kosiński Bartosz, Mazurek Ewa i in., *Nie bądź Głuchy na kulturę. Raport Finalny. Analiza szans i barier uczestnictwa osób głuchych w życiu artystyczno-kulturalnym w Polsce*, Kraków 2014.

Kowalski Piotr, Sacha Anna, Szczygielska Monika, *III. Dostępność*, [w:] *Sytuacja osób głuchych w Polsce. Raport zespołu ds. g/Głuchych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich*, Warszawa 2014.

Podgórska-Jachnik Dorota, *Głusi. Emancypacje*, Łódź 2013.

Szczepankowski Bogdan, *Niesłyszący – głusi – głuchoniemi. Wyrównywanie szans*, Warszawa 1999.

Szczygielska Monika, *Dostępne multimedia*, Warszawa 2016.

Osoby niepełnosprawne [online] [dostęp 27 marca 2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=pl&catId=1137>.

Access to Sign Language Information in TV Shows Broadcast by Public Media Providers of the European Union – an Introductory Study

ABSTRACT: The paper describes possibilities of access to information for deaf people in the European Union in their first languages, i.e. sign-languages of the individual EU countries. The most popular hearing loss classification (by

* Dla oszczędności miejsca, w bibliografii nie zostały ponowione odniesienia do stron internetowych dokumentujących poszczególne kraje i programy.

BIAP) was confronted with a description of potential sign-language television information-reception capabilities. A list of the EU countries is provided together with the names of the public broadcasters of the individual countries. The criterion of TV show selection was described and properties according to which the shows were analyzed were enumerated. The main part of the paper is constituted by profiles of broadcasters of individual EU containing types of shows broadcast in sign languages, their purpose, source of sign language and way of broadcasting.

KEYWORDS: accessibility, signlanguage, television, public media, deafpeople, deafness, hearingdisability, European Union, broadcasters, televisionprogrammes.

